

Inte bara jämställdhet:

Beslutet om föräldraledighet, moderskaps- och faderskapsideal och idéer om barns bästa¹

Jenny Alsarve och Katarina Boye

Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap,

Örebro universitet respektive Institutet för social forskning, Stockholms universitet

More than gender equality. Decisions on parental leave and ideals around motherhood, fatherhood and the best interest of the child

On the basis of 40 semi-structured interviews, this study discusses decision making processes regarding parental leave among nascent first-time middle-class parents in Sweden. We analyze motives and ideas behind the couples' plans and decisions and how decisions on parental leave were made. We furthermore show how the decision making processes can be discussed in relation to the institutional context. The results show that ideals and norms of gender equality are accompanied by gendered divisions of work and care and a partially traditional view on motherhood and fatherhood. Contrary to previous studies, we do not find a clear link between gender equal ideals and explicit negotiations. An equal division of parental leave is, in some couples, taken for granted to such an extent that the decision on how to divide the leave is taken implicitly rather than explicitly. Decisions on division of parental leave are not isolated processes. Rather, ideals and norms around motherhood, fatherhood, gender equality and not least what is 'in the best interest of the child' constitute part of the context in which these decision making processes take place.

Key words: parental leave, gender, decision-making, motherhood and fatherhood ideals

Den svenska välfärdsstaten har sedan länge haft som målsättning att främja jämställdhet och en demokratisering i familjer (Lundqvist & Roman 2009; Daly & Rake 2003), inte minst genom att göra det möjligt för föräldrar att kombinera yrkesarbete med familjeliv. En uttalad politisk strävan har varit att öka fäderns föräldraledighet (Klinth 2002). Inte desto mindre ägnar svenska kvinnor fortfarande mycket mer tid åt barn och hushållsarbete än svenska män gör (t.ex. Evertsson & Neramo 2004; SCB 2011), något som är speciellt tydligt i småbarnsfamiljer. Ett tydligt exempel är uttaget av föräldraledigheten. Män har visserligen successivt ökat sin andel av den utnyttjade föräldrapenningen, dvs. av den 480 dagar långa föräldraledighet som för-

1 Ett stort tack till intervjupersonerna som delat med sig av sina tankar och sin tid och därmed gjort denna studie möjlig. Vi vill också tacka Sara Eldén och övriga deltagare i arbetsgruppen Familj och nära relationer vid Sociologidagarna 2012 liksom de två anonyma granskarna av denna artikel för värdefulla kommentarer. Studien har finansierats av Vetenskapsrådet (dnr. 2008–1816).

äldrar har rätt till, men 2011 tog ändå män ut endast knappt 24 procent av föräldradagarna² (Försäkringskassan 2012a). Det tycks finnas ett glapp mellan ideologin om jämställdhet i vilken män numera förväntas vara omsorgsgivare och föräldralediga i hög utsträckning, och den praktiska nivån, hur män agerar i det vardagliga livet (jmf. Bekkengen 2003; Björnberg & Kollind 2003; Haas 1992; Plantin 2003; Roman & Peterson 2011). Det finns också stora skillnader mellan könen i det betalda arbetet. Medan heltid länge har varit det typiska bland män är det mycket vanligare bland kvinnor med småbarn än bland män att arbeta deltid (t.ex. SCB 2010).

Att kvinnor tar ut merparten av föräldraförsäkringen samt arbetar deltid i högre utsträckning än män under småbarnsåren får betydande konsekvenser för kvinnors och mäns positioner i yrkeslivet (t.ex. Aisenbrey et al. 2009), men det kan också få följder på sikt med avseende på fördelningen av hemarbetet. Att föräldraskapet och föräldraledigheten spelar roll för pars arbetsfördelning stöds av tidigare studier. Studier har visat att det tycks ske en förändring hos par vid första barnets födsel vad gäller parets arbetsfördelning mot en allt mer könstypiskt traditionell fördelning av yrkesarbetet och hemarbetet (jmf. Ahrne & Roman 1997:29f; Boye 2008, se dock Dribe & Stanfors 2009). I en svensk studie från 2004 visas att bland män som varit föräldralediga under en längre tid (minst 120 dagar) tenderade många att ta ett större ansvar för hushållsarbetet under sin föräldraledighet. Dessutom tycktes dessa mäns förhållningssätt till hushållsarbetet ha förändrats under föräldraledigheten. Sysslorna gavs en ny mening då de länkades till barnets mående (Chronholm 2004:174f). Med utgångspunkt i samspelet mellan föräldraskap, föräldraledighet och utfall på arbetsmarknaden såväl som i hemmet framstår det som viktigt att närmare studera hur det kommer sig att svenska kvinnor, trots en könsneutral och i viss mån individualiserad föräldraförsäkring, fortfarande tar ut en så stor del av föräldradagarna.

Den svenska föräldraförsäkringen möjliggör sammanlagt 480 betalda föräldrapeningsdagar (16 månader) varav 90 dagar är på så kallad lägstanivå (Försäkringskassan 2011). Föräldrarna har 240 dagar var men de kan överlåta dagar till varandra. 60 dagar är emellertid reserverade för respektive förälder. I juni 2008 infördes den s.k. jämställdhetsbonusen vilken innebär att de föräldrar som fått barn efter 30 juni 2008 och delar på föräldraledigheten får en ekonomisk bonus i form av skattelättnad. Ju mer lika föräldrarna delar på ledigheten, under förutsättning att den icke lediga föräldern yrkesarbetar, desto större bonus kan de få (Prop. 2007/08:93; Försäkringskassan 2010). Detta utgör en del av den institutionella kontext vari föräldrarna fattar sina beslut om föräldraledigheten.

Några tidigare intervjustudier med par har behandlat orsaker till fördelningen av föräldraledighet. Christine Roman och Helen Peterson (2011) har genomfört en intervjustudie med anställda inom It-företag där tjugo föräldrar bland annat berättade om hur de tidigare fattat beslut om föräldraledigheten för sitt eller sina barn. Fördel-

2 Uttaget av tillfällig föräldrapenning, vid vård av sjukt barn, är dock något mer jämnt fördelat (se Försäkringskassan 2012b). I den här artikeln diskuteras emellertid främst den långa föräldraledigheten om sammanlagt 480 dagar.

ningen av föräldraledigheten framstod i denna studie som en fråga som paren hade haft explicita förhandlingar om. Viktiga motiv bakom beslutet var jämställdhet, rättvisa och att göra det som var bäst för barnet. Samtidigt framhölls mannens arbetssituation och, i ett fall, ekonomin som hinder för hans ledighet. Ekonomidiskursen var mer framträdande i Lisbeth Bekkengens (2002) intervjustudie av par som intervjuades dels under graviditeten, dels efter att barnet var fött. Både Roman och Peterson (2011:104ff) och Bekkengen (2002:176ff) konstaterade dock att kopplingen mellan ekonomisk situation och fördelning av föräldraledigheten i praktiken var svag. Bekkengen drog slutsatsen att ekonomidiskursen i sig var ett hinder för männens ledighet, snarare än praktiska ekonomiska överväganden. I Anders Chronholms studie bestående av både intervjuer och en enkätundersökning bland män som tagit ut föräldraledighet under minst 120 dagar framkom att mannens relation till barnet, kvinnans möjligheter att studera eller arbeta samt jämställdhetsideal var de vanligaste orsakerna som uppgavs till fördelningen av föräldraledigheten. Ekonomiska skäl uppgavs endast av en mindre andel av männen i den studien (Chronholm 2004:119, 113ff). I en lite äldre intervjustudie av Ann Lundén Jacoby och Elisabet Näsman var ekonomin däremot ett återkommande motiv som nämndes av de par med barn födda i slutet av 1970- och början av 1980-talen där mannen inte tagit ut någon föräldraledighet. De par där mannen hade tagit föräldraledigt nämnde dock inte konsekvenserna av detta för hushållets ekonomi. Parallellt med ekonomin framstod även här männens arbetssituation som ett starkt motiv (Lundén Jacoby & Näsman 1989:65ff). I Linda Haas (1992) analys av surveydata om kvinnors och mäns attityder till delad föräldraledighet fann hon att positiva attityder till detta var kopplade inte minst till jämställda attityder. I studien framkom också att särskilt bland männen hade därtill den allmänna debatten om föräldraledighet betydelse liksom att känna till andra föräldralediga mäns beteende, samt männens egen arbetssituation (Haas 1992:80, 228).

Syftet med föreliggande studie är att analysera beslutsfattandet kring fördelningen av föräldraledighet bland blivande föräldrar, ge en utförlig beskrivning av de motiv bakom beslutet som läggs fram samt att visa hur parens beslutsfattande kan diskuteras utifrån den institutionella kontext som paren befinner sig i. Vi har intervjuat par som väntar sitt första barn och som ännu inte har erfarenhet av föräldraledighet i praktiken vilket betyder att vi får tillgång till föreställningar och praktiska överväganden bakom beslutet om föräldraledigheten som inte är färgade av hur fördelningen faktiskt kom att se ut. Vi får också tillgång till resonemang och överväganden så som de läggs fram under den period då beslutet om föräldraledighet fattas, dvs. när frågan är aktuell för de intervjuade.

Inledningsvis beskriver vi kortfattat studiens teoretiska utgångspunkter, tillvägagångssätt och urval. Därefter diskuterar vi parens planerade fördelning av föräldraledigheten. I det tredje avsnittet visar vi hur olika fördelningar kan knytas till olika bakomliggande föreställningar och motiv. Från det går vi vidare genom att analysera hur själva beslutsprocesserna om föräldraledigheten gått till. Vid analyserna framkom också att paren utöver själva föräldraledigheten, såsom den är utformad i det svenska socialförsäkringssystemet, utformat strategier för att få mer gemen-

sam tid inledningsvis med barnet. Dessa strategier diskuteras i ett separat avsnitt. Avslutningsvis diskuterar vi våra konklusioner i relation till de teoretiska utgångspunkterna.

Teoretiska utgångspunkter

Teoretiskt utgår vi i föreliggande text framför allt från teorin om *doing gender*. Inom denna ansats ses genus som en prestation, någonting som ständigt återskapas och omskapas snarare än som ett färdigt och fast "schema" att följa. Människor gör kön³ i all social interaktion. Viktigt för vår studie är att omsorgsarbetet och hushållsarbetet i hemmet ses som ett redskap i detta görande. Genom att utföra, eller inte utföra, olika typer av arbeten manifesterar kvinnor och män sitt genus inför sig själva och omgivningen och därigenom bekräftas eller omskapas det (Bittman 2003; Fenstermaker Berk 1985; West & Zimmerman 1987). Kön görs dock inte hursomhelst utan har kopplingar till normsystem och strukturella förhållanden. Kvinnor och män får med andra ord positiv bekräftelse från omgivningen när de praktiserar kvinnlighet och manlighet enligt rådande normer. Om kvinnor och män, t.ex. nyblivna mödrar och fäder, däremot bryter mot könsnormer får de ofta känna på omgivningens negativa reaktioner (Elvin-Nowak & Thomsson 2003). Vi diskuterar *doing gender* i relation till fördelningen av föräldraledigheten och omsorg om barn, vilket betyder att görandet av kön framför allt kopplas till moderskap och faderskap.

Vi vill också se om våra resultat kan belysa de mekanismer som läggs fram i teorin om relativa resurser, d.v.s. idén att tillgång till resurser är avgörande för inflytande över beslut om arbetsfördelning (Blood & Wolfe 1960). Denna teori har ofta använts i kvantitativa studier av fördelningen av hushållsarbete (t.ex. Bianchi et al. 2000; Bittman et al. 2003; Evertsson & Neremo 2004; 2007). Resurser antas i denna teori få betydelse i förhandlingar och beslutsprocesser i den mån de skulle underlätta för resursinnehavaren att klara sig utanför förhållandet. Det skulle t.ex. kunna vara relativt lätt för partnern med högst inkomst att klara sig ekonomiskt om förhållandet skulle ta slut, medan ett uppbrott skulle kunna betyda en stor ekonomisk omställning för partnern med lägst inkomst. Resursfördelningen skapar alltså beroenden mellan parterna i ett förhållande där den med de största resurserna också är den med störst oberoende och därmed störst inflytande över beslut som paret fattar (Lundberg & Pollak 1996). I föreliggande studie blir det relevant huruvida tillgången till resurser spelar in i hur beslutsfattandet om föräldraledigheten har gått till. Ett grundantagande i teorin är att alla vill undvika hushållsarbete. En viktig skillnad mellan hushållsarbete och föräldraledighet är att det inte på samma sätt går att anta att föräldrar vill undvika föräldraledigheten. Tvärtom kan den vara någonting eftertraktansvärt (jmf. Hallberg & Klevmarken 2003). Teorin kan därför inte sägas förutspå att den med störst resurser

3 En mer direkt översättning från det engelska begreppet 'do gender' skulle vara att 'göra genus'. Vi väljer ändå att använda begreppet 'göra kön' här eftersom det är den etablerade översättningen inom svensk forskning.

kommer ta ut mindre föräldraledighet men däremot att denne kommer att ha störst chans att få sin vilja igenom när det gäller fördelningen av föräldraledigheten, oavsett vad denna vilja innebär.

I denna teori antas också att de två parterna i förhållandet agerar för att maximera sin individuella nytta. Med utgångspunkt i Gary Beckers specialiseringsteori (Becker 1981; 1985) skulle man alternativt kunna anta att paret gemensamt agerar för att maximera familjens nytta. I par där den ena parten har större potential på arbetsmarknaden än den andra blir specialisering i så fall ekonomiskt försvarbart, dvs. den med störst inkomspotential kommer framför allt att ägna sig åt förvärvsarbete medan den andra parten istället specialiserar sig på hemarbete. Överfört till beslutet om fördelningen av föräldraledighet betyder det att paret, enligt denna teori, kommer att försöka maximera hushållsinkomsten, vilket förskjuter uttaget mot den part vars ledighet har den minst negativa effekten på denna.

Metod

Under våren och sommaren 2009 genomfördes intervjuer med 20 par bestående av sammanboende kvinnor och män som väntade sitt första barn. Kvinnan och mannen intervjuades var för sig och intervjuerna var semistrukturerade. Intervjuerna genomfördes i den intervjuades bostad eller på arbetsplatsen. Intervjupersonerna nåddes i första hand genom mödravårdcentraler och annonser på webbsidor riktade mot föräldraskap. Kriterierna var att paret skulle bo tillsammans och vänta sitt första gemensamma barn (av de intervjuade hade ingen barn sedan tidigare) samt att båda skulle vara yrkesarbetande. Det sistnämnda formulerades utifrån att kvinnan och mannen då förmodades ha någorlunda liknande förutsättningar jämfört med om en hade varit arbetslös, vilket kan föranleda att beslutet om föräldraledighet ter sig mer givet på förhand. Samtliga av de intervjuade var yrkesverksamma och, med några undantag, väl etablerade på arbetsmarknaden samt relativt välutbildade vilket betyder att de flesta av de intervjuade paren var medelklasspar. De bodde vid tillfället för intervjun i fyra olika svenska städer, en storstad och tre mellanstora städer. I de flesta par hade kvinnan och mannen liknande förutsättningar vad gäller anställning och inkomst. Detta har naturligtvis viss betydelse för våra resultat då exempelvis yrkesarbetet föreföll självklart och var högt värderat bland de intervjuade vilket har betydelse för hur man resonerar kring föräldraledighet. Därtill finns möjligheten att de par som anmält sitt intresse för studien är par som har ett intresse för frågor som rör jämställdhet och att de kanske uppfattar sig själva som jämställda. Detta ser vi inte som något problem. Det är, menar vi, intressant i sig att studera dessa par där kvinnan och mannen tycks ha tämligen liknande förutsättningar vad gäller yrkesliv samt är etablerade på arbetsmarknaden vilket medför att det inte ter sig givet hur föräldraledigheten eller hemarbetet ska fördelas.⁴

⁴ Se Alsarve & Boye (2011) för en utförlig diskussion av tillvägagångssätt, urval, etiska frågor m.m. Under vintern 2010 och våren 2011 genomfördes ytterligare en intervjuomgång →

Intervjumaterialet har analyserats genom en kategorisering av teman som dels vuxit fram ur materialet, dels fanns med från början och var grundade i vår frågeställning och de teoretiska utgångspunkterna. Exempel på teman som vuxit fram ur materialet är olika föreställningar om barns bästa. Exempel på teman som redan fanns med från start är arbetssituation och ekonomi.

I följande analys använder vi oss av typiska fall för att illustrera våra resultat. Fallen beskrivs för att ge exempel på generella mönster som vi funnit i intervjuerna. De namn på intervjupersoner som används är fingerade.

Planer för fördelningen av föräldraledigheten

Innan vi diskuterar hur beslutsfattandet gått till och vilka motiv vi kan urskilja bakom parens beslut om föräldraledighet vill vi ge en bild av vilka planer för föräldraledigheten de intervjuade paren i vår studie gav uttryck för. Fem typiska planerade fördelningar kunde identifieras i materialet: 1) att dela helt lika, 2) att dela lika med viss flexibilitet, 3) att kvinnan tar ut mest ledighet, 4) att kvinnan tar ut i princip all ledighet och 5) att mannen tar ut mest ledighet. Intervjuerna kännetecknas av en samstämmighet inom paren. Det betyder att kvinnan och mannen gav uttryck för samma förväntade fördelning av föräldraledigheten, ibland med vissa mindre nyansskillnader. Att de generellt, inom paret, uttryckte samma förväntade fördelning av ledigheten skulle kunna tolkas som att det var något de hade diskuterat sig fram till. I tabell 1 visas i en översikt hur paren fördelade sig på de olika typiska planerna och nedan beskrivs planerna närmare.

Tabell 1. Fördelning av paren på de fem typiska planerna för föräldraledigheten

Dela helt lika	Dela lika med viss flexibilitet	Kvinnan tar ut mest	Kvinnan tar ut i princip all ledighet	Mannen tar ut mest
Ellinor & Stefan	Ellen & Petter	Elin & Dan	Emma & Magnus	Kristina & Lars
Eva & Erik	Ninna & David	Kajsa & Andreas		
Lena & Carlos	Sara & Simon	Karin & Peter		
Linda & Emil	Tina & Niklas	Sofia & Johannes		
Maria & Patrik	Isabella & Markus	Sofie & Mike		
Ylva & Anders		Therese & Lukas		
		Stina & Per		

→ med samtliga par som dock inte analyseras här. Studien ingår i det större projektet TransParent i vilket flera länder deltar med liknande intervjustudier med mycket liknande urval av intervjupersoner. TransParent leds av Daniela Grunow, docent (motsv. associate professor), vid Institutionen för sociologi och antropologi, Amsterdams universitet, och Marie Evertsson, docent, vid Sociologiska institutionen, Stockholms universitet.

Att dela helt lika. Dessa par planerade att mannen och kvinnan skulle ta ut lika mycket föräldraledighet. Alla framhöll detta med en i det närmaste fullständig självklarhet, t.ex. Maria: "För mig var det självklart att tänka hälften hälften" och Erik: "det är bara en självklarhet, har varit det hela tiden då".

Att dela lika med viss flexibilitet. Dessa par planerade att dela i stort sett lika men öppnande samtidigt för möjligheten att vara flexibla i sin planering. Inte minst gällde det flexibilitet gentemot arbetssituationen.⁵ De uttryckte också en generell osäkerhet över framtiden. Vi illustrerar med ett citat av Niklas. Han och hans partner Tina hade preliminärt bestämt att de skulle dela lika på föräldradagarna, men Tina ville ta ut färre dagar i veckan för att dra ut på sin ledighet till ungefär ett år. Niklas förklarar sin ståndpunkt:

JA: Skulle det vara ett år ungefär?

Niklas: Ja, nånstans där omkring då. Och sen börjar hon klättra på väggarna efter nio månader och tycker att det är skitjobbigt och så där, ja, då kanske jag får försöka ta lite tidigare eller mer eller nåt. Eller så tycker hon att 'Niklas, det här är det bästa jag har gjort, det är *fantastiskt*, det är en drömtillvaro, jag vill verkligen ha mer antal dagar än hälften. Jag vill fortsätta ett tag till'. Jaa... då får man väl förhandla om det antar jag. Hm... Jag vill helst inte vara så billig så att jag pratar om ekonomiska skäl i det, även om det naturligtvis kommer vara... Det ligger ju där. Men vi *har* inget problem ändå har jag räknat på.

För Niklas framstod det som självklart att Tina skulle ta det första halvåret pga. amningen, men som citatet visar var han sedan beredd att rucka på deras preliminära planer om det skulle visa sig under Tinas ledighet att hon skulle vilja vara hemma en kortare eller längre tid.

Kvinnan tar ut mest. I dessa par skulle kvinnan ta ut mer ledighet än mannen men mannen skulle ändå ta ut en relativt lång ledighet, mellan tre och sju månader, och mannens ledighet framställdes som viktig. Ibland handlade det om att paret anpassade sig efter den ena förälderns uttalade vilja om hur länge hon eller han ville vara hemma, i andra fall handlade det om praktiska överväganden både i förhållande till arbetssituationen och i förhållande till amningen. Ett citat av Mike får illustrera:

JA: Mmm. Att ni tar då så där, att Sofie tar ungefär nio månader och sen tar du mellan mars och augusti. Hur har ni kommit fram till att ni ska göra så? Hur kommer det sig att...

Mike: Vi, jag tror vi tyckte att det var ganska naturligt att Sofie ska vara mammaledig i början, det behövdes. Och... Det kändes som vi skulle båda vilja ha en längre tid,

5 Eftersom våra intervjupersoner talar om "arbete" när de avser "yrkesarbete" eller "förvärsarbete" gör vi på samma sätt, dvs. arbete blir synonymt med förvärsarbete. När vi avser arbete som utförs i hemmet skriver vi hushållsarbete, omsorgsarbete eller hemarbete (det senare som en samlingsbeteckning på hushållsarbete och omsorgsarbete i hemmet).

istället för att dela upp det i omgångar. Att nån skulle ta en stor mängd av tiden till att börja med, ja, det kan inte jag göra så mycket åt, med amningen. Och att jag kunde ta en större mängd av tiden efter Sofie hade varit med barnet. För att vi båda vill se de här ändringarna med barnet. Och tycker att det är viktigt att vi spenderar mycket tid med barnet när den är liten...

Kvinnan tar ut i princip all föräldraledighet. Ett av paren, Emma och Magnus, planerade att hon skulle ta ut i stort sett all föräldraledighet medan det var mycket oklart om och i så fall hur mycket Magnus skulle vara hemma. Om han skulle vara hemma (och hon skulle jobba) skulle hans korta ledighet ske på sommaren. Emma framhöll sin partners vilja att vara hemma, men underströk att det fanns omständigheter som försvårade, eller till och med omöjliggjorde, detta i nuläget. Främst var det Magnus studier som pekades ut och att han på grund av dessa inte skulle få ut tillräcklig ersättning i pengar om han var föräldraledig. Dessutom poängterade hon att hennes man ändå skulle vara hemma mycket under barnets första tid eftersom han studerar. Detta par är speciellt eftersom de vid en första anblick planerar en traditionell fördelning av föräldraledigheten då kvinnan planerar att ta ut i princip all ledighet. Samtidigt framkommer inte de "vanliga" argumenten (eller diskursiva hindren) som brukar lyftas fram som skäl för att män avstår från föräldraledighet, dvs. att mannen tjänar mest och att paret skulle förlora ekonomiskt på att mannen är ledig, attityder på arbetsplatsen/hos arbetsgivaren eller att kvinnan inte delar med sig (jmf. Bekkengen 2002:175). Vi kommer att återkomma till detta pars motiv senare i analysen.

Mannen tar ut mest. En femte beskrivning av planerna för föräldraledigheten återfanns hos ett par, Kristina och Lars, där de hade beslutat att han skulle vara föräldraledig i ungefär tio månader och hon i cirka åtta månader. Kvinnans föräldraledighet de första åtta månaderna framstod dock som ganska självklar. Sådär beskrev Lars deras planer:

Jag ska väl vara hemma *mer* än vad hon har vi väl tänkt. Dels för att hon har högre lön än mig, och sen för att också kostnaderna av att jag ska pendla fram och tillbaka både i att det försvinner tid till jobbet och från jobbet och driftskostnaderna för bilen. Vilket gör det till en bättre ekonomisk situation att jag är hemma mer. Och så tror jag hon blir för rastlös av att gå hemma för länge också. Men det sista har vi inte pratat om (skratt). (Lars)

Gemensamt för samtliga pars beskrivningar, oavsett planerad fördelning av föräldraledigheten, var att de planerade för att kvinnan skulle vara hemma den första tiden, minst sex-åtta månader. Det skulle kunna ses som att paren planerade tämligen traditionellt. Samtidigt kan självklarheten i fädernas föräldraledighet bland paren, med undantag för Emma och Magnus, tolkas som att det traditionella mönstret har utmanats och förskjutits mot att båda är föräldralediga.

Amning och moderskap

Några av motiven bakom beslutet om föräldraledigheten har redan konstaterats, framför allt ekonomiska förutsättningar vilket också har lyfts fram i tidigare studier (jmf. Bekkengen 2002:176f) och arbetssituation. Dessa två motiv utgör några återkommande och centrala inslag i intervjuerna när de blivande föräldrarna förklarar sina planer för föräldraledigheten. Men också andra motiv framträder. *Amning* är en annan stark föreställning som förekommer oavsett vilken fördelning av föräldraledigheten paret planerat (jmf. Lundén Jacoby & Näsman 1989:65ff). Lukas förklarar:

KB: /.../Hur tänker ni göra med föräldraledigheten?

Lukas: Ja, vi har väl inte riktigt bestämt oss än. Men jag ska vara pappaledig, och hur länge har vi inte bestämt ännu. Men jag tror vi har diskuterat att Therese ska vara ledig i ett år, mammaledig, och jag ska vara sex månader pappaledig. Vi vet inte riktigt hur det blir. Det är lite ekonomin som kommer styra det tror jag. Eh... Jag hoppas att den inte ska ha så stor inverkan, men vi vet inte. Så att... Men jag vill jättegärna vara pappaledig så länge som möjligt, men jag kan ju inte vara det hur länge som helst av praktiska skäl. (skratt) För barnet måste amma.

KB: Ja, just det.

Lukas: Så att... Det faller ju naturligt att Therese tar första tiden då.

I Lukas intervju framträder både amning och ekonomi – han tjänade betydligt mer än sin partner – som huvudmotiv bakom deras beslut om föräldraledigheten. Amningen framstod i intervjuerna som något naturligt och uteslutande biologiskt. Värt att uppmärksamma är att när de intervjuade hänvisade till amningen som starkt bidragande orsak till att kvinnan skulle vara hemma först och kanske en längre period än mannen rådde det ofta oklarheter om hur länge amningen förväntades pågå. Det viktiga var, enligt de intervjuade, att mamman ammar barnet den första tiden och det betyder att hon är föräldraledig den tiden, men hur länge var mindre klart definierat. Föreställningar om amning som framställs som grundade i en naturlig och orubblig biologi, samtidigt som denna förankring är oklart definierad, kan bidra till ett återskapande av föreställningar om en på förhand given olikhet mellan könen. Här *görs kön* i traditionell mening. Det kan kopplas till teorier om moderskap, och vilken roll myter och föreställningar om moderskap spelar för fördelningen av yrkesarbete och hemarbete i familjer. Det vill säga att, som flera feministiska forskare har visat, föreställningar om moderskap utgör en stark grund till att könsordningar konserveras och återskapas i familjer (jmf. Oakley 1974). De starka föreställningarna om amning måste också förstås utifrån den institutionella kontexten, inte minst är det viktigt att uppmärksamma vilken roll experters råd spelar i amningsdiskursen. I synnerhet har barnmorskor och sköterskor inom mödra- och barnhälsovården en central roll i detta, som genom möten med blivande föräldrar till exempel inom ramen för den frivilliga föräldrautbildningen förmedlar kunskap, råd och idéer om amning och barns bästa, en kunskap som i sig är grundad i politiska och ideologiska värderingar (jmf Hörnfeldt 2003).

Amningen sammankopplades ibland också med omsorg om barnet i en vidare bemärkelse. Vissa av de intervjuade, såväl kvinnor som män, menade att det faktum att kvinnan skulle amma förde med sig att hon skulle komma att ta ett större ansvar för det lilla barnets omsorg den första tiden. I denna bemärkelse förväntades en traditionell fördelning av omsorgsarbetet som följd av moderns biologiska förutsättningar. Å andra sidan förväntade sig dessa par att detta skulle medföra en mindre traditionell fördelning av hushållsarbetet, framför allt under barnets första månader. När kvinnan tog huvudansvaret för barnet skulle mannen komma att få huvudansvaret för hushållsarbetet.

För barnets och föräldrarnas bästa

Ytterligare en stark föreställning bakom den planerade fördelningen var tankar om *barnets bästa* (jmf. Roman & Peterson 2011:87f). Dessa sammankopplas och överlappar inte sällan med andra motiv såsom amning eller barnets rätt till sin pappa. Therese, som planerade att vara föräldraledig ungefär ett år, formulerade det så här om föräldraledigheten: ”Ja, självklart för barnets skull också då. Jag menar, med amningen och såna grejer också. Alltså, man kanske inte bara kan abrupt sluta efter sju–åtta månader så heller” (Therese). Medan Therese relaterade barnets bästa till amningen och vikten av en längre ledighet för modern i början, återspeglas en annan idé om barnets bästa i intervjun med Maria som planerade att föräldraledigheten skulle delas helt lika mellan henne och hennes partner.

/.../Jag tror att det är det bästa för oss och för barnet. Jag vet att jag haft glädje av det – eller vet, det kan man inte veta så, men mina föräldrar skilde sig ju när jag var tio, eller nio kanske jag var, men då bodde vi varannan vecka hos mamma och pappa. Och jag vet att andra har sagt, att de var lite avundsjuka på att vi hade sån bra relation med pappa. Och jag tror att det berodde på – eller det har sagts mig att det berodde på – att de var hemma båda två när vi var små, och alltid haft en stor del. Båda mina föräldrar har haft en stor del liksom, i mitt liv. /.../ Och därför vill jag gärna ge den möjligheten till mitt barn också, att ha en sån relation till sin pappa. Och sen så tror jag på det av karriärskäl, och jämställdhetsskäl i största allmänhet. Att man kan förstå varandras situation mycket bättre. (Maria)

Maria lyfte snarare tanken om att barn gynnas av att ha nära relationer med båda föräldrarna, och framhöll särskilt relationen till fadern. Idén att barns bästa betyder att barnet har rätt till nära relationer till båda föräldrarna är en viktig grundbult i den svenska familjepolitiken på senare år (jmf Prop. 1997/98:7; Prop.2005/06:99), vilket gör att också Marias utsaga måste sättas i relation till den institutionella inramningen. Idéer om *barnets bästa*, i lite olika varianter, finns representerad i alla typfall utom ett, vilket var det par som planerade att kvinnan skulle ta ut i princip hela ledigheten. Barns bästa i betydelsen att det är viktigt för barnet att *amma* och således att mamman är hemma en längre period i början artikuleras av de par som planerade att kvin-

nan tar en större del av föräldraledigheten. När motivet barns bästa används i betydelsen att barnet bör ha nära relationer till både sin mamma och sin pappa är det de par som planerar att dela helt lika på föräldraledigheten eller dela lika med flexibilitet som artikulerar detta motiv.

Som vi såg ovan fanns barnets bästa i betydelsen att ha nära relationer med såväl mamman som pappan med som ett centralt motiv i Marias intervju. En annan viktig grund för Marias vilja att dela lika på föräldraledigheten var *jämställdhet* vilket också relaterades till yrkesarbetet. Detta kan tolkas som att delad föräldraledighet antas ge ökad jämställdhet i betydelsen att båda får erfarenhet av att ha huvudansvar för barnet, liksom att det inte missgynnar den enas karriärmöjligheter. Marias partner, Patrik, framhöll dock inte jämställdhet på samma tydliga sätt utan talade främst om ekonomins betydelse. Att föreställningar om jämställdhet låg bakom vissa pars planerade fördelning av föräldraledigheten tydliggjordes särskilt i intervjun med Linda. Hon påpekade att det för henne var viktigt att dela ”på pricken lika”. För henne var det viktigt att också kunna visa upp den jämställda fördelningen av föräldraledigheten för andra.

Att jämställdhet framträder som ett starkt motiv bakom den planerade fördelningen i vissa intervjuer måste ses i ljuset av den starka jämställdhetsdiskurs som råder i Sverige, och att jämställdhet har varit institutionaliserat sedan 1970-talet (Lundqvist & Roman 2009:111). Den s.k. jämställdhetsbonusen, som infördes 2008, nämndes till exempel av några par, inte som avgörande grund för beslutet om fördelningen utan snarare som ett konstaterande eller ytterligare ett skäl till att dela lika. Men det speglar väl hur välfärdstatens utformning på ett konkret sätt kommer in i parens förhandlingar och beslutsfattande, i det här fallet om föräldraledighet. En ny studie har dock visat att till skillnad från de två reformerna (”pappamånaderna”) som infördes 1995 respektive 2002, tycks jämställdhetsbonusen hittills inte fått någon (positiv) mätbar effekt på faders uttag av föräldraledighet (Johansson & Duvander 2012:29f). Föreställningar om *jämställdhet* och *rättvisa* kan särskilt knytas till de som planerade att dela helt lika på ledigheten eller dela lika med viss flexibilitet. Även i det typfall där mannen planerade att ta ut en större del än kvinnan av föräldraledigheten framhölls jämställdhet som en viktig grund. I deras resonemang framställdes alltså fördelningen av föräldraledigheten som viktig för att skapa en jämställd parrelation.

När jämställdhet framställs som ett mål i sig med fördelningen av föräldraledigheten ger de intervjuade uttryck för en vilja att aktivt göra kön på ett icke-traditionellt sätt, väl förankrat i den svenska jämställdhetsdiskursen och den institutionaliserade jämställdheten. I och med att kvinnors och mäns förvärvsarbete och eventuella karriärambitioner framställs som lika viktiga, samtidigt som deras föräldraskap framställs som likvärdiga och lika, bidrar de intervjuade aktivt till nya definitioner av kvinnligt och manligt genus. När en jämn fördelning av föräldraledigheten har som syfte att gynna relationen mellan far och barn sker likaledes en omdefiniering av genus. Då är det manligt genus och förståelsen av faderskap som omdefinieras jämfört med traditionella föreställningar.

Rättigheter och den jämställda mannen

Ytterligare ett motiv bakom den planerade föräldraledigheten handlar om rätten för föräldrarna att vara hemma med sitt barn, vilket kan definieras som föreställningar om *rättigheter*. Detta motiv nämndes nästan oavsett vilka planer paret hade, dock inte av det par där kvinnan skulle ta ut i stort sett all ledighet. Inte minst är det pappans rätt att vara hemma som framhålls i intervjuerna. Niklas menade att "Initialidén borde ju vara hälften var" och framhöll att utgångsläget måste vara att man ska dela lika på föräldradagarna. "Det är ju mitt barn lika mycket" (Niklas). Att det var just pappans rättighet som betonades, kan tolkas som att mammans rättighet tycktes mer oomtvistad och självklar. Flera män uttryckte det som att "jag vill ju också vara hemma" (Andreas) eller att de "krävt" sin rätt att få vara hemma (Emil) medan kvinnans ledighet framstod som obestridlig. Också detta, framhållandet av faders rättigheter, måste förstås i relation till den institutionella kontexten som del i den institutionaliserade jämställdheten vilken rymmer idéer om barns behov av sina fäder (Lundqvist & Roman 2009:106) och faders rättigheter till sina barn. Det sistnämnda, faders rätt till föräldraledighet, kan relateras till den liberala familjepolitiska linjen som drivits sedan 1960-talet (jmf. Klinth 2002:349ff;).

Överlag framhöll männen i vår studie tydligt att de självklart föreställde sig som engagerade och aktivt deltagande i sina kommande barns omsorg. Med ett undantag såg männen det också som viktigt att ta ut föräldraledighet, vilket kan ses mot bakgrund av den nämnda jämställdhetsdiskursen där idén om den jämställda mannen och delaktige pappan är en viktig ingrediens (Johansson 2009:60f). Även i Chronholms studie om föräldralediga fäder konstaterades att männen var angelägna om att ta del av föräldraledigheten men också att kvinnorna hyste samma önskan om männens ledighet. Därtill konstaterar Chronholm att ofta togs beslutet om föräldraledigheten långt före barnets ankomst, ibland till och med före graviditeten. Beslutet menar Chronholm kan lokaliseras både till deras egen uppväxt, som ofta präglats av frånvarande fäder, och till egna, tidiga ideologiska övertygelser (Chronholm:119, 213).

En lika viktig slutsats i vår studie, vid sidan av männens uttalade vilja att bli delaktiga fäder, rör dock vissa kvinnors uttalade rädsla för att bli den som får huvudansvaret för barnens omsorg – att bli projektledaren eller organisatören för familjelivet. Denna rädsla rör i viss grad föräldraledighetsperioden men framför allt tiden efter föräldraledigheten när båda föräldrarna återgått till yrkesarbetet, och skulle kunna tolkas som en medvetenhet om den könsuppdelning som tenderar att ske efter första barnets ankomst. Nedan resonerar Tina kring detta både vad gäller tiden under föräldraledigheten och tiden efter.

Jag tror tyvärr att det blir så här, att det är, i och med att jag har då den mer planerande sidan här, typiskt så, kvinnligt och manligt då... Att liksom jag tänker redan nu att man kommer behöva storhandla. Och hur kommer man då göra när man ska ha stora matinköp så att man lägger upp menyer för hela veckan och så. Såna saker är jag lite

rädd för att jag kommer helt plötsligt ramla in i den rollen. Och göra det här. Rutiner och det organisatoriska runt just såna saker som inte syns så mycket i ett hem, men som gör att det rullar. /.../ För det är så lätt att man får ett huvudansvar. Jag är lite rädd för just den rollen. Att man får det där huvudansvaret som även hänger med när ungen börjar på dagis, och när är det utflykt, och det ska vara frukt i morgon och man behöver galonbyxor, och rent praktiska organisatoriska frågor runt barnet. Som jag redan nu har ett sätt att tänka på. (Tina)

Yrkesarbetet och arbetsgivaren

Tidigare nämndes att *arbetsituationen* ofta framhölls som viktig grund för beslutet om föräldraledigheten. Den förekom som (del)motiv i samtliga typer av planerad fördelning. Läraryrket framstod exempelvis som innehållande vissa förutsättningar som på ett indirekt sätt inverkade på beslutet om föräldraledigheten, bland annat genom att arbetet är organiserat efter terminer. Karin var en av dem som berörde detta:

/.../det är svårt att avbryta eller komma tillbaka precis innan betygsättning och såna saker. Det är ju lite känsligt för eleverna att ha en lärare som de bara har haft i några veckor eller några månader eller så där. Så därför blir man ju lite *läst* vid de här terminerna. Men om jag nu ska ha barn på sommaren så passar det ju bra nu, för jag kunde ju fullfölja hela terminen. Det blir nästan man känner sig *tvungad* att vara hemma ett helt år och komma tillbaka nästa höst igen. (Karin)

Karin och Peter tillhörde de par som planerade att kvinnan skulle vara hemma längre än mannen men att mannens föräldraledighet också framställdes som värdefull, dvs. det tredje typfallet. Det som skiljer deras planer från andra par i studien var att de planerade att han, efter hennes inledande föräldraledighet, skulle vara hemma på deltid, dvs. att han skulle vara hemma tre dagar och hon två. Peters skäl till det var ”både för barnets skull” och att han ansåg det bra att behålla kopplingen till arbetet under föräldraledigheten. Att hans sambo skulle vara hemma på deltid och arbeta deltid den första föräldraledighetstiden framstod dock inte som ett alternativ. Deras planerade lösning knöts också starkt till hans arbetsituation i ett annat avseende. Eftersom han var missnöjd med sin nuvarande chef fanns möjligheten att han skulle söka och få ett annat arbete. Det skulle i så fall kunna medföra att hans föräldraledighet sköts framåt i tiden. Kort sagt menade både Karin och Peter att bådassituation var av avgörande betydelse för hur deras föräldraledighet skulle bli: ”Det beror lite på bådassituation hur det går att få till det” (Peter). Karin uttryckte det än mer drastiskt: ”Det känns som att det är inte våra val, utan det är såhär utomstående saker som får avgöra litegrann” (Karin). Karins och Peters berättelser illustrerar hur yrkesspecifika villkor kan sätta ramarna för föräldraledighetens längd och fördelning. Detta pekar på den betydelse som könssegregeringen på arbetsmarknaden kan ha för kvinnors och mäns uttag av föräldraledighet.

Även om det i intervjuerna hänvisades till bådassituation på arbetet fanns vissa

skillnader mellan könen. Medan kvinnornas längre sammanhållna föräldraledighet nästan alltid tycktes självklar, beskrevs ett större förhandlingsutrymme för männens föräldraledighet undantaget de par som planerade att dela exakt lika. Männens föräldraledighet tycktes lättare att skjuta på eller minskas – kort sagt förelåg mer flexibilitet kopplad till förändringar i mannens sysselsättning i deras planer, vilket självklart också påverkar kvinnans arbete och ledighet. Att männens arbeten tenderar att ses som hindrande för deras föräldraledighet har konstaterats i tidigare studier (Bekkengen 2002; Roman & Peterson 2011:109) Lisbeth Bekkengen för fram begreppet anpassningskedjor; medan mannen anpassar sin föräldraledighet efter arbetet anpassar kvinnan sin ledighet efter mannen (Bekkengen 2002:167f). Samtidigt påpekade vissa kvinnor och män i vår studie att kvinnan kanske under sin ledighet skulle ”komma på” att hon ville vara hemma längre än planerat eller det motsatta att hon skulle ”klättra på väggarna” efter ett antal månader och skulle vilja förkorta sin ledighet. Det här skulle kunna innebära förändringar i den planerade fördelningen av föräldraledigheten och tyder också det på ett visst förhandlingsutrymme utifrån kvinnans position. Att kvinnornas yrkesarbete och deras förhållningssätt till sitt arbete har betydelse för mäns (och kvinnors) föräldraledighet konstateras i Chronholms studie. Paren i hans studie, där mannen tagit ut en betydande föräldraledighet, kännetecknades av mäns barnorientering och kvinnors yrkesorientering (Chronholm 2004:118).

I Bekkengens studie, baserad på kvalitativa intervjuer med åtta par samt deras arbetsgivare och kollegor, konstaterades också att kvinnornas arbetsgivare tvingas anpassa sig efter hennes ledighet mycket pga. arbetsrätten. Detta ter sig mer komplext i vår studie då vissa kvinnor, i synnerhet de inom läraryrket som vi såg ovan, gav uttryck för att villkoren på arbetsplatsen starkt inverkar på beslutet om hur länge de skulle vara föräldralediga.

Ekonomi

Ett annat viktigt resultat i vår studie handlar om *ekonomidiskursens* styrka. Löner och ekonomiska förutsättningar fanns genomgående med i de blivande föräldrarnas resonemang om fördelningen av föräldraledigheten oavsett vilken fördelning de planerade. Det fanns också med vare sig ekonomin sågs som direkt påverkande planerna, om det inte skulle bli någon skillnad ur ekonomiskt hänseende oavsett hur de fördelade ledigheten sinsemellan eller om de hade helt andra motiv bakom beslutet. Det sistnämnda tydliggjordes bland annat i intervjun med Ylva. I hennes och hennes partners fall var det snarare föreställningar om barnets bästa – i betydelsen att ha en nära relation med båda föräldrarna – och om jämställdhet som låg till grund för beslutet. Dessa motiv ansågs viktigare att ta hänsyn till än hushållets ekonomiska situation. Trots det togs ekonomin upp när hon resonerade om föräldraledigheten.

Ylva: /.../ Nej, vi kommer dela, rakt av. Det har varit så självklart från första början. Och det är klart vi kommer ju, Anders tjänar mer än vad jag gör och så där, och det är klart att det kommer bli ett stort inkomstbortfall så där, men... Men det är liksom...

Det är inte en fråga. Alltså, det... Då får det vara så i så fall, för vi tycker det är viktigare att vi delar rakt av.

KB: Ni har samma syn på det?

Ylva: Ja, helt klart.

Ekonomin hade med andra ord en given plats i argumentationen när de blivande föräldrarna resonerade kring och motiverade sin planerade fördelning av föräldraledigheten även då den inte utgjorde huvudmotiv.

Hur såg det då ut när ekonomin utgjorde huvudmotiv? Detta var fallet i tre av paren. Ekonomin angavs som skäl både i ett par som planerade att kvinnan skulle ta ut mer föräldraledighet än mannen, och i det par där mannen skulle ta ut mer ledighet än kvinnan. I båda fallen hade den som skulle ta ut minst ledighet högst inkomst och det var inverkan av denna inkomstfördelning på den sammanlagda hushållsinkomsten under föräldraledigheten som angavs som skäl för det planerade uttaget av föräldraledighet. I paret där mannen skulle ta ut mer ledighet än kvinnan var skillnaden i planerat uttag två månader, vilket är en betydligt mindre skillnad än i de par där det var kvinnan som skulle ta ut mest. Att den resursstarka kvinnans planerade uttag inte speglade resursstarka mäns uttag antyder att inte bara hennes resurser utan också hennes kön hade betydelse för parets planerade fördelning.

Det tredje fallet utgörs av det par där kvinnan skulle ta ut i stort sett all föräldraledighet, Emma och Magnus. Det är intressant att även detta par använde hushålls ekonomin och inkomstskillnader i paret som argument för en traditionell fördelning eftersom det inte var mannen utan kvinnan som hade den högsta inkomsten i paret. Det ekonomiska argumentet kan alltså vara könsmärkt eftersom det användes för att motivera en traditionell fördelning av föräldraledigheten såväl i par där mannen hade högst inkomst som i par där kvinnan hade högst inkomst (jmf. Ahrne & Roman 1997; Bekkengen 2002). Det är värt att notera att Emma och Magnus inte verkade ha räknat på hur ekonomin skulle komma att se ut om hon respektive han var föräldraledig⁶ och att Emma trodde att hon hade velat ta all ledighet även om deras ekonomiska situation hade sett annorlunda ut (hon trodde dock inte att Magnus skulle ha gått med på det). Detta antyder att även andra skäl än ekonomiska kan ligga bakom deras planer, trots att inga andra skäl nämndes. Det ska dock påpekas att både Emma och Magnus underströk vikten av att båda är hemma mycket med barnet det första året, vilket de menade skulle möjliggöras av hans deltidstudier och extrajobb.

6 Inkomstskillnaden i detta par berodde på att Magnus studerade. Det kan vara ekonomiskt försvarbart ur ett längre perspektiv att låta den som arbetar ta ut det mesta av föräldraledigheten medan den som studerar får möjlighet att avsluta sina studier. Även om det kortsiktigt kan innebära ett större inkomstbortfall så kan det vara gynnsamt på längre sikt eftersom den avslutade utbildningen kan resultera i en högre inkomst (jmf. Chronholm 2004: 115). Detta var dock inte ett argument som togs upp av våra intervjupersoner.

Mannens goda vilja

I vissa fall framställdes *mannens vilja* som avgörande för den slutgiltiga fördelningen av föräldraledigheten, eller som nedan för föräldraledighetens längd och barnets start inom barnomsorgen. Intervjun med Sara får exemplifiera detta. Hon menade att det var väldigt viktigt för henne att hennes partner Simon var hemma och föräldraledig minst ett halvår. Simon ansåg också att det var viktigt att han var hemma under en längre period. Sara framhöll dock samtidigt att det var hans val huruvida han skulle vara föräldraledig i sex månader eller längre:

Ja vi har bestämt (skratt) att jag ska vara ledig från... om vi säger juni då, för de första veckorna kommer jag väl ta semester eller lite så. Så att från juni till sista februari. Så det blir ungefär nio månader tror jag vi räknade ut. Och sen så kommer Simon vara ledig, och... då är ju egentligen resten av ledigheten hans, så då får han... Först var han inne på att han skulle ta kanske till september, och att man försöker hitta dagisplats till september då. Men sen så blev han lite sådär, 'men jag ska kanske vara hemma till december', att han är hemma resten av året, så att han också blir hemma nio–tio månader. Men där får vi väl se lite hur han väljer att göra. Men... Jag kommer vara hemma de första nio–tio månaderna i alla fall. (Sara)

För Sara, liksom för andra kvinnor som uttryckte sig liknande, var omfattningen av mannens föräldraledighet i viss grad frivillig. Även om kvinnorna gärna såg att männen var hemma under en längre period så ansåg de sig inte ha rätt att påverka männens beslut. Det betyder dock inte att männen hade ensam beslutanderätt över föräldraledigheten. Ett exempel är Sara och Simon ovan där Sara först bestämt hur länge hon ville vara föräldraledig, varefter Simon fick besluta hur mycket av den kvarvarande tiden som han ville ta ut. Att han skulle vara ledig var dock i deras fall obestridligt.

Explicita och implicita förhandlingar

Hur hade då de blivande föräldrarna kommit fram till sina planer för föräldraledigheten? Hur gick själva beslutsfattandet till? Vi har redan konstaterat att medan vissa hade tydliga, detaljerade planer för föräldraledigheten vid tiden för intervjun hade andra mer vaga föreställningar, och betonade att de inte hade bestämt fullt ut hur de skulle fördela föräldraledigheten. Det kan förstås i sammanhanget att barnets beräknade ankomst inte låg lika nära i tiden för alla par vid tiden för intervjuerna.

Att fördelningen av föräldraledigheten inte framstod som helt given på förhand står klart i intervjuerna, snarare var det en "fråga" som intervjupersonerna hade tänkt på och pratat om med sin partner och ibland också med vänner, om än i olika utsträckning. Att föräldraledigheten framstår som en fråga som par diskuterat konstaterades också i Roman och Petersons intervjustudie (Roman & Peterson 2011:85). Vissa av de intervjuade i vår studie använde till och med termen "förhandling" när de beskrev hur de hittills hade pratat om frågan, och när de resonerade om hur framtiden

skulle bli. Niklas var en av dem som använde ordet förhandling när han berättade om hur han och hans sambo Tina hade kommit fram till att dela ungefär lika på föräldradagarna, med utgångspunkt i ett rättighetstänkande som vi kan se nedan.

JA: Hur tänker du då?

Niklas: Ja man får väl dela på dagarna sinsemellan, och då är det ju förstås utgångsförhandlingsläget att det ska vara lika många. Det är ju mitt barn lika mycket. ... Så... Ja, när vi har pratat om det så har vi väl sagt att vi får se lite.

Niklas var även senare i intervjun tydlig med att de hade diskuterat frågan, och menade att det var Tina som hade initierat diskussionen. Det senare är intressant att notera. Klart är att kvinnorna oftare tycks ta initiativ till att lyfta upp frågan om föräldraledighet på dagordningen. Dan formulerade det såhär:

JA: Upplever du att det var någon av er som tog upp diskussionen, eller initierade att prata om det här med föräldraledighet?

Dan: Ja. Det gjorde Elin. Och då pratade vi... fast då var det mer så här hur, rent praktiskt hur vi skulle göra. Så resonerade vi fram och tillbaka, och så kom jag fram till att det tidigaste jag kunde ta var ju rent praktiskt i juni, och hon egentligen hade velat kanske i slutet av sommaren. Och det... Det har vi inte bestämt hur, men någon gång... Vi tyckte ändå rätt så lika när vi började prata om det.

I Dans citat tydliggörs att detta var något som han och hans partner hade resonerat en hel del om och inte minst hur de skulle lösa det praktiskt, efter det att Elin initierat frågan. Ibland har dock frågan om föräldraledigheten först uppkommit som en fråga då vänner i omgivningen undrat hur paret skulle göra med föräldraledigheten.

Medan vissa par tycks ha haft explicita förhandlingar om frågan, där en (oftast kvinnan) har tagit upp frågan för diskussion och kanske till och med lagt fram ett förslag, verkar andra ha berört frågan utan att det blivit en lika öppen diskussion. Det har i dessa fall skett mer implicit och inlemmat i den vardagliga kommunikationen.

/.../ Så att, nej, jag kan inte minnas att vi diskuterade, utan det var mest bara 'ja men jag är hemma åtta', 'jaha, perfekt' sa Stefan då, 'då är jag hemma från första juni'. 'Ja, bra'./.../ någon måste ju ha börjat prata om det förstås, men det var ingenting som jag hade gått och tänkt på innan att nu måste jag ta upp det här, utan vi började prata om det en dag och så var det inte så mycket mer med det. (Ellinor)

Hos Ellinor och Stefan, som planerade att dela helt lika på föräldraledigheten, tycks frågan ha uppkommit mer i förbigående. Båda beskriver dessutom "pratet" om föräldraledigheten som helt utan tillstymmelse till oenighet eller konflikt. Det här visar ett tydligt exempel på den typ av förhandling som sker mer underförstått och subtilt utan att någon tar upp det som en tydlig fråga som paret sätter sig ner och har en explicit diskussion om. Janet Finch (1989:179ff) menar att bakom denna typ av implicita för-

handlingar finns gemensamma förståelser som paret förhåller sig till och som medverkar till att en explicit förhandling inte behöver uppstå. I Ellinors och Stefans fall är det rimligt att anta att en sådan gemensam förståelse är att föräldraledigheten ska fördelas lika mellan föräldrarna. En annan gemensam förståelse tycks vara att kvinnan ska vara föräldraledig först. Detta resulterar i att beslutsfattandet endast består i att paret bestämmer vid vilken tidpunkt Stefan ska påbörja sin föräldraledighet. Det snabba beslutet har möjliggjorts av att paret genomgått en process där gemensamma förståelser har skapats och upprätthållits.

Det har framförts viss kritik mot användningen av förhandlingsbegreppet inom familjeforskning där vissa bland annat har argumenterat för att snäva in begreppet och enbart tala om explicita förhandlingar (Evertsson & Nyman 2008:50ff). En sådan definition skulle dock osynliggöra den typ av förhandling som beskrivs i våra intervjuer, bland annat i citatet ovan. En anmärkning är dock på sin plats. I tidigare studier (Ahrne & Roman 1997; Magnusson 1998) har det funnits tendenser till att knyta explicita förhandlingar framför allt till jämställda par, medan implicita förhandlingar förmodas leda till mer traditionella könsuppdelningar. I detta avseende skiljer sig våra resultat då vår studie visar att även i de mest jämställda paren i undersökningen framkom att förhandlingsprocesserna ofta har skett mer underförstått. "Att dela lika" framstår som en central princip i dessa pars vardag utan att den alltid måste uttalas, däremot kan själva skiftet i sig, vad gäller föräldraledigheten, bli föremål för mer explicit förhandling. Detta förgivettagande menar vi måste förstås utifrån den jämställdhetsdiskurs som genomsyrar den kontext och det samhälle som paren lever i. För vissa par, vars ideal, föreställningar och gemensamma förståelser också är färgade av traditionella föreställningar om kön, är det förvisso givet att kvinnan ska ta ut det mesta av föräldraledigheten. För andra har jämställdhet istället blivit så centralt för både kvinnan och mannen att det är självklart att föräldraledigheten ska delas lika mellan föräldrarna. Jämställdhetsdiskursen existerar parallellt med mer traditionella normer om moderskap och faderskap i det svenska, senmoderna samhället vilket kommer till uttryck i de intervjuades berättelser. Jämställdhetsdiskursen är dock förmodligen starkare inom vissa grupper t.ex. inom delar av medelklassen, den kategori vari de intervjuade paren främst kan placeras.

Flexibilitet i förhållande till yttre omständigheter

På motsvarande sätt som det fanns par som såg det som självklart att dela lika på föräldraledigheten fanns också de som ansåg det självklart eller "givet" att den första tiden efter barnets födsel tillföll modern, något som ofta motiverades med amning. Detta innebar dock inte att det saknades ett manöverutrymme, tvärtom menade vissa av de intervjuade att omständigheter som rörde yrkeslivet, barnets behov, kvinnans eller mannens (o)tillfredsställelse med ledigheten kunde göra att man fick ompröva sitt beslut. Med andra ord tycktes dessa par inställda på att den planerade fördelningen var öppen för omförhandling och framhöll alltså ett visst förhandlingsutrymme. Som vi nämnt ovan framstod emellertid detta förhandlingsutrymme som större i förhål-

lande till mäns än till kvinnors yrkesarbete. Förhandlingsutrymmet framstod också som större i förhållande till kvinnors än till mäns positiva eller negativa upplevelser under sin föräldraledighet. Här tycker vi oss skönja en skiljelinje mellan två förhållningssätt. Å ena sidan fanns de med en planering och ett beslut som de inte hade för avsikt att avvika från, oavsett arbetssituation, ekonomiska skäl eller dylikt, å andra sidan fanns de som tämligen starkt betonade yttre omständigheters betydelse för eventuella omförhandlingar av beslutet. Resultaten tyder på att de som beslutat att dela helt lika på föräldraledigheten var mindre öppna för eventuella omförhandlingar. De som planerade att kvinnan skulle ta ut den större delen av ledigheten och, föga förvånande, de som planerade att dela lika med flexibilitet var de som starkast uttryckte möjliga omförhandlingar över tid av beslutet.

Arbetet och arbetsgivaren framstår som betydelsefulla yttre villkor eller delar i den kontext vari beslutet om föräldraledigheten fattas. De flesta av de intervjuade kvinnorna och männen uppgav en positiv och förstående inställning till deras föräldraledighet från arbetsgivarens håll och därtill berättade några om policys som till exempel att arbetsgivaren står för extra ersättning under föräldraledigheten. Också andra goda villkor för småbarnsföräldrar nämndes. Bilden av arbetsgivaren som enbart positiv i förhållande till föräldraledighet delades dock inte av alla. Ellen trodde till exempel att företag generellt inte "gillar det här med mamma- och pappaledighet". Karin och Ellenor underströk också känslan att bli betraktad som lite "besvärlig" när de talade om att de skulle vara föräldralediga. Karins partner Peter framhöll att hans chef saknade förståelse för de (manliga) anställdas vilja att vara föräldralediga och påpekade att chefen hade en mycket traditionell syn på mammor och pappor.

Vi finner alltså inte en så stor diskrepans mellan diskursen om den motvillige arbetsgivaren och de intervjuades egna erfarenheter som tidigare forskning har indikerat (jmf. Bekkengen 2002:179f där ingen av de intervjuade hade negativa erfarenheter trots att diskursen om den motvillige arbetsgivaren var stark). Arbetsgivarnas inställning framstår dock som mindre viktig i den bemärkelsen att få framhävde arbetsgivarens inställning eller policys som direkt avgörande för beslutet om föräldraledigheten. Däremot ansågs det till viss del påverka hur de tänkte om föräldraledighet. Exempelvis framhöll flera, både kvinnor och män, att de blivit uppmuntrade av sin arbetsgivare (både manliga och kvinnliga chefer) att vara hemma vilket de menade möjligen påverkat deras egen inställning. Detta var tydligt inte minst i intervjun med Petter. Han påpekade också att *om* hans arbetsgivare hade haft en negativ inställning till föräldraledighet hade det påverkat honom. Inte i bemärkelsen att han hade anpassat sin ledighet utan att han då skulle fundera på att byta arbete: "/.../jag skulle bli så jävla ledsen för att jag behöver... Jag tycker det är skitviktigt att man har en förstående arbetsgivare" (Petter). Även i Chronholms intervjustudie fanns män som valt att söka sig till andra arbetsgivare om den egna arbetsgivaren motsatte sig mannens föräldraledighet. I samma studie framkom också att männen i mycket god tid hade talat med sina arbetsgivare om sina planer för föräldraledigheten, ibland redan vid anställningsintervjun (Chronholm 2004:214). Förutom chefens betydelse så tycks också samsättningen på arbetsplatsen ha viss betydelse. Särskilt omständigheten att det

var många föräldrar eller blivande föräldrar eller en kvinnodominerad arbetsplats beskrevs ofta som positiv i våra intervjuer eftersom det då finns en stor förståelse för och ett igenkännande av vad det innebär att få barn. Könssammansättningen och andras uttag av föräldraledighet på arbetsplatsen har också framkommit som betydelsefulla i en kvantitativ studie av orsakerna till mäns uttag av föräldraledighet (Bygren & Duvander 2006). Andra tog dock helt avstånd från att arbetsgivaren hade någon form av påverkan och betonade starkt beslutet om föräldraledigheten som fristående från arbetsgivarens attityd och inställning.

Vårt att uppmärksamma är att en positiv och flexibel inställning hos arbetsgivaren kanske inte anses ha inverkan på beslutet men det utgör likväl en förutsättning för beslutsfattandet om föräldraledigheten och kan tänkas underlätta beslutet. Låt oss titta på ett utdrag ur Patriks intervju. Patrik och hans sambo planerade att dela helt lika på föräldraledigheten.

JA: Tycker du att arbetsgivarens eller din chefs reaktion eller vad man ska säga, påverkar det på nåt sätt dina planer för föräldraledigheten?

Patrik: Nej, det tycker jag inte. Nej, inte påverkar, eftersom... eftersom det är väldigt fritt och man är fri att ta föräldraledigheten när man själv vill. Då kan jag inte säga att det påverkar egentligen. Utan det ger ju mig möjlighet att välja förstås, men...

Det sistnämnda i citatet är värt att notera, ”det ger ju mig *möjlighet att välja* förstås” (vår kursivering) – det visar hur arbetsgivarens inställning möjliggör eller underlättar beslutet att vara hemma och föräldraledig med sitt barn även om det inte ses som direkt inverkan på beslutsfattandet. Det utgör med andra ord en viktig del av kontexten för förhandlingarna och beslutsfattande inom paret om hur de ska fördela föräldraledigheten.

Strategier för att få tid tillsammans

Utöver den planerade fördelningen av föräldraledigheten framkom också strategier för att få gemensam ledig tid under den första tiden efter barnets födsel. Samtliga strategier hade med mannens yrkesmässiga situation att göra, eftersom alla par planerade att kvinnan skulle vara hemma den första tiden. En sådan strategi var att mannen hade *sparat semester* under året för att kunna ta ut ledighet efter barnets födsel. Vissa hade klara planer på detta, andra uttryckte sig mer svävande och menade att de om det fanns möjlighet gärna skulle göra på detta sätt:

/.../Så det är frågan om vad man har för möjligheter. Har jag semesterdagar så kommer jag säkert vara hemma nån gång då och då för att jag vill, eller för att hon behöver ett stöd. För att det blir, det är för jobbigt. Hon sover aldrig eller vad det kan vara. Då kanske man måste vara hemma ibland. Men vad det finns för möjligheter där, det vet jag inte. Men det är väl. Men kan jag vara hemma och det är möjligt, så kommer jag säkert vara det. Men lika mycket för min egen skull som för hennes skull. (Stefan)

En annan strategi för att få mer gemensam tid uttrycktes av Emma och Magnus, som planerade att Emma skulle ta ut i princip all föräldraledighet. Magnus hade valt att *gå ned och studera på halvtid* och jobba lite extra som timanställd för att få mer tid hemma med barnet och med Emma. I Magnus intervju framkom att det skulle vara svårt att upprätthålla studier på helfart med ett nyfött barn. Det var alltså inte bara för barnets och moderns skull utan också utifrån vetskapen att hans fokus i studierna och på arbetet skulle ändras. Även andra strategier som att *flexa* mer från arbetet och *arbeta mer hemifrån* på kvällar förekom i intervjuerna, liksom att försöka *förändra sina arbetstider/arbetspass*. Detta framställdes i mångt och mycket behovsstyrt, om barnet var krävande och kvinnan var uttröttad sågs detta som möjliga strategier av vissa män för att underlätta för kvinnan, men också för sin egen skull som vi såg hos Stefan ovan. Om allt fungerade bra sågs dessa strategier inte som lika nödvändiga. Hos ett par, som hade planer på att vara hemma ungefär åtta månader var, planerade de även att mannen skulle *arbeta på deltid* under kvinnans föräldraledighet, både för att han ville det för sin egen skull och för att ”avlasta” kvinnan.

Även om dessa olika strategier för att uppnå mer gemensam tid återfanns i intervjuerna fanns också idéer om att heltidsarbete var något självklart för mannen under kvinnans ledighet. Samtidigt var det också bland kvinnorna vanligt att de planerade att arbeta på heltid då mannen var föräldraledig. Däremot var heltidsarbete inte lika självklart när det kom till tiden efter bådas föräldraledighet.

Slutdiskussion

I den här artikeln har vi satt strålkastarljuset på beslutsprocesser om föräldraledighet hos svenska förstagångsföräldrar. Ekonomi, arbetssituation, amning och mannens rätt att vara föräldraledig framträdde som fyra tunga motiv som återkom i stort sett oavsett hur paren planerade att fördela föräldraledigheten mellan sig. Också rättvisa och jämställdhet samt idéer om barns bästa återfanns som viktiga motiv inte minst hos de par som planerade att dela helt lika på föräldraledigheten eller dela lika med flexibilitet. Dessa par framhöll barnets bästa i betydelsen att ha nära relationer med både mamma och pappa. Par som planerade att kvinnan skulle ta ut mest av föräldraledigheten framhöll att barns bästa var att få amma under den första tiden. Såväl idéer om barns bästa och jämställdhet som om amning måste förstås i förhållande till den kulturella och institutionella kontexten, med andra ord sker beslutsfattande om föräldraledighet både på individnivå och i en särskild kontext. Detta samspel mellan idéer, normer och institutionell kontext behövs mer kunskap om.

Ekonomiska resurser var ett återkommande tema i intervjuerna men vi finner inte stöd för de argument som framhålls i den relativa resursteorin, vilken brukar användas framför allt i kvantitativa studier för att förklara hushållsarbetsdelningen i par (t.ex. Bianchi et al. 2000; Bittman et al. 2003; Blood & Wolfe 1960; Evertsson & Neremo 2004; Lundberg & Pollak 1996). Överförd till fördelningen av föräldraledighet förutsäger denna teori att den resursstarke parten får störst inflytande över hur föräldraledigheten fördelas. Detta verkar inte vara fallet i våra par. När ekonomiska

resurser visar sig ha betydelse i vår studie har de istället en mer direkt ekonomisk sådan på så sätt att paren uppgav att de ville minimera de totala, förlorade inkomsterna i hushållet. Samtidigt sattes även sådana överväganden ibland åt sidan då båda föräldrarnas rättighet och skyldighet att ta ut föräldraledighet ansågs väga tyngre. Vi har också sett ett samspel mellan ekonomiska resurser och genus som ibland sätter frågetecken vid om det ekonomiska motivet alltid är så rationellt som t.ex. Beckers specialiseringsteori ger vid handen (Becker 1981; 1985). Ett exempel är att skillnader i inkomst mellan kvinnan och mannen användes som argument för en traditionell fördelning av föräldraledigheten, där kvinnan skulle ta ut betydligt mer ledighet än mannen, både när det var mannen och när det var kvinnan som hade den högsta inkomsten i paret. Ekonomiska argument är ibland könsmärkta, vilket även tidigare studier har visat (Ahrne & Roman 1997; Bekkengen 2002). De intervjuade paren lever i en kontext med en stark jämställdhetsdiskurs liksom en stark ekonomisk diskurs vad gäller föräldraledighet, dvs. det finns en utbredd föreställning om att familjers ekonomi kan påverka deras fördelning av föräldraledigheten. I en sådan kontext är ekonomiska begränsningar ett motiv som kan förväntas godtas som legitimt av omgivningen. Det är därför möjligt att par ibland väljer att ange ekonomin som motiv trots att andra, eventuellt mer traditionella, orsaker egentligen ligger bakom deras fördelning av föräldraledigheten.

Våra resultat kan med fördel diskuteras utifrån teorin om *doing gender*, ett perspektiv som liksom den relativa resursteorin ofta använts i studier av hushållsarbetsdelning. Enligt denna teori är arbete i hemmet ett redskap i görandet av kön (Bittman 2003; Fenstermaker Berk 1985; West & Zimmerman 1987). Å ena sidan tycks traditionella definitioner av kvinnligt och manligt genus kvarstå och återskapas bland annat genom självklarheten i kvinnors föräldraledighetsuttag. Att denna ledighet förväntades pågå under ganska många månader och infalla i en sammanhängande period direkt efter barnets födsel var knappast ifrågasatt. När detta motiverades framhölls framför allt amningen som avgörande. Därmed knöts arbetsfördelningen i paret till kvinnors och mäns biologi. Den framträdande plats som amningen gavs i intervjuerna, vilken också har konstaterats i andra studier (jmf. Roman & Peterson 2011), kan kopplas till kulturella föreställningar om moderskap. Att det i stor utsträckning rör sig om kulturella och föränderliga föreställningar om amning, och därmed också om moderskap, visas då tidsgränsen för amningen tycktes vag – trots att den framträdde som en stark grund för deras beslut om föräldraledigheten. Också en viktig slutsats är att amningen ibland sammankopplades med omsorg om barnet i en vidare bemärkelse, vilket betydde att kvinnan förväntades ta ett större ansvar för barnets omsorg den första tiden. Amningen, som tungt motiv bakom beslutet om föräldraledigheten, skulle också kunna förstås mot bakgrund av villkoren för yrkesarbetet i det senmoderna samhället. I intervjuerna framstod amningen generellt som något (biologiskt betingat) som omöjliggjorde att kvinnan yrkesarbetade samtidigt som hon ammade.

Å andra sidan genomsyrades intervjuerna av en tydlig vilja från de intervjuade att omformulera de traditionella definitionerna av kvinnligt och kanske särskilt manligt genus. Detta är tydligt när vi betraktar den betydelse som lades vid männens föräld-

raledighet, i mäns uttalade önskan om och krav på att få ta samma ansvar för barnet som kvinnan och i både kvinnors och mäns betoning av att båda är likvärdiga föräldrar.

Resultaten har visat olika typer av beslutsfattande, där vissa par har diskuterat och förhandlat explicit om föräldraledigheten, medan andra pars beslut har föregåtts av mer subtila förhandlingsprocesser. Många underströk vikten av att kunna vara flexibel i sina beslut vilket tyder på att det fanns ett förhandlingsutrymme. Huruvida detta förhandlingsutrymme kommer att användas i båda riktningar eller om det för med sig traditionellt könstypiska lösningar där kvinnor tar ut längre föräldraledighet än planerat återstår att se. Viktigt att notera är att de som planerade att stå fast vid sitt beslut oavsett yttre faktorer påverkade var de som planerade att dela helt lika på ledigheten, medan de övriga underströk detta förhandlingsutrymme. Resultaten från vår studie problematiserar också förhållandet mellan explicit förhandling och jämställd arbetsfördelning respektive implicit förhandling och traditionell könsuppdelning som tidigare forskning har framhållit. Principen att dela lika på föräldraledigheten fanns som ett förgivettagande hos vissa par varigenom paren vittnade om att beslutet om en delad föräldraledighet hade kommit till utan tillstymmelse till öppen diskussion utan snarare hade båda förväntat sig denna lösning och underförstått konstaterat detta. Dock är det viktigt att framhålla att när frågan om föräldraledighet förts upp på agendan för någon form av diskussion var det främst kvinnorna som initierat frågan. Att vissa av kvinnorna föreställde sig det kommande moderskapet och faderskapet på olika sätt har också konstaterats, inte minst i betydelsen att kvinnorna artikulerade ett risktänkande inför det framtida föräldraskapet. De såg en risk i att de som mödrar kommer att bli de som får axla huvudansvaret för barnen, särskilt när det kommer till tiden efter föräldraledigheten. Vi har också kunnat konstatera genusaspekter kopplade till yrkesarbetet och arbetssituationens betydelse för föräldraledigheten där mäns yrkesarbete ibland tycks prioriteras.

Sammanfattningsvis visar vår studie att jämställda ideal och normer ackompanjeras av könsuppdelningar och en till vissa delar traditionell syn på moderskap och faderskap bland de intervjuade. Å ena sidan framhöll många att det var viktigt att både kvinnan och mannen tar ut en längre ledighet, å andra sidan framträdde vid sidan av dessa traditionella föreställningar om moderskap, inte minst med avseende på amning och omsorgen om barnet den första tiden. Dessa traditionella föreställningar motiverade en relativt skev, könstypisk fördelning av föräldraledigheten även i par som annars framhöll vikten av jämställdhet och likvärdigt föräldraskap. En bidragande orsak till den skeva fördelningen av föräldraledighet mellan kvinnor och män kan också vara det ekonomiska argumentets legitimitet. I vissa par är orsaken till fördelningen säkerligen den att en annan fördelning skulle drabba hushållsekonomin alltför hårt. I andra par är det emellertid sannolikt att det ekonomiska argumentet används för att motivera en fördelning som egentligen vilar på traditionella föreställningar om kön, moderskap och faderskap. I detta sammanhang är det också viktigt att ha studiens urval av intervjupersoner i åtanke. De intervjuade paren bestod av personer som var tämligen väl förankrade på arbetsmarknaden, flertalet hade hög utbildning och in-

bördes hade paren ofta ganska lika förutsättningar när det kom till yrke och inkomst. Att intervjua par också med andra förutsättningar och villkor ser vi som viktigt för framtida studier. Inte minst spelar förmodligen en någorlunda säker arbetssituation, så som tillsvidareanställning, god inkomst m.m., stor roll för hur man resonerar om föräldraledighet, och vikten som tilldelas t.ex. ekonomiska förhållanden.

Beslutsfattandet kring föräldraledigheten sker inte i ett vakuum, utan normer och ideal om moderskap, faderskap, jämställdhet och inte minst om ”barns bästa” formar en del av den kontext som inramar parets beslutsfattande. Huruvida de intervjuade parens beslut kommer att förverkligas eller omförhandlas över tid, och i så fall på vilka sätt, blir föremål för kommande studier.

Referenser

- Ahrne, G. & C. Roman (1997) *Hemmet, barnen och makten. Förhandlingar om arbete och pengar i familjen*. SOU 1997:139.
- Aisenbrey, S., M. Evertsson & D. Grunow (2009) ”Is There a Career Penalty for Mothers’ Time Out? A Comparison of Germany, Sweden and the United States”, *Social Forces* 88 (2):573–605.
- Alsarve, J. & K. Boye (2011) ”’Man vill ha det lite jämställt sådär’. Planer för föräldraledighet och arbetsdelning bland blivande föräldrar”. *Arbetsrapport 14 2011*. Örebro: Örebro universitet.
- Becker, G. S. (1981) *A treatise on the family*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Becker, G. S. (1985) ”Human capital, effort, and the sexual division of labor”, *Journal of Labor Economics* 3 (1):33–58.
- Bekkengen, L. (2002) *Man får välja: Om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Stockholm: Liber.
- Bekkengen, L. (2003) ”Föräldralediga män och barnorienterad maskulinitet”, 181–202 i T. Johansson & J. Kousmanen (red.) *Manlighetens många ansikten: Fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber.
- Bianchi, S.M., M.A. Milkie, L.C. Sayer & J.P. Robinson (2000) ”Is Anyone Doing the Housework? Trends in the Gender Division of Household Labor”, *Social Forces* 79 (1):191–228.
- Bittman, M., P. England, L. Sayer, N. Folbre & G. Matheson (2003) ”When Does Gender Trump Money? Bargaining and Time in Household Work”, *American Journal of Sociology* 109 (1):186–214.
- Björnberg, U. & A-K. Kollind (2003) *Att leva själv tillsammans*. Malmö: Liber.
- Blood, R.O. & D.M. Wolfe (1960) *Husbands and Wives: The Dynamics of Married Living*. Glencoe: The Free Press.
- Boye, K. (2008) ”How children impact on parents’ division of labour: A longitudinal study of changes in housework following the birth of a child”, i K. Boye *Happy hour? Studies on well-being and time spent on paid and unpaid work*. Stockholm: Institutet för social forsknings avhandlingsserie nr. 74.

- Bygren, M. & A-Z. Duvander (2006) "Parents' Workplace Situation and Fathers' Parental Leave Use", *Journal of Marriage and Family* 68:363–372.
- Chronholm, A. (2004) *Föräldraledig pappa. Mäns erfarenheter av delad föräldradighet*. Göteborg Studies in Sociology No 23.
- Daly, M. & K. Rake (2003) *Gender and the welfare state: Care, work and welfare in Europe and the USA*. Cambridge: Polity Press
- Dribe, M. & M. Stanfors (2009) "Does parenthood strengthen a traditional household division of labor? Evidence from Sweden." *Journal of Marriage and Family* 71:33–45.
- Elvin-Nowak, Y. & H. Thomsson (2003) *Att göra kön. Om vårt våldsamma behov av att vara kvinnor och män*. Stockholm: Bonnier
- Evertsson, L. & C. Nyman (2008) "Myter om den förhandlande familjen", 45–81 i A. Grönlund & B. Halleröd (red.) *Jämställdhetens pris*. Umeå: Borèa.
- Evertsson, M. & M. Neremo (2004) "Dependence Within Families and the Division of Labor: Comparing Sweden and the United States", *Journal of Marriage and Family* 66:1272–86.
- Evertsson, M. & M. Neremo (2007) "Changing Resources and the Division of Household Work: A Longitudinal Study of Swedish Couples", *European Sociological Review* 23 (4):455–470.
- Fenstermaker Berk, S. (1985) *The Gender Factory. The Apportionment of Work in American Households*. New York: Plenum.
- Finch, J. (1989) *Family Obligations and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Försäkringskassan (2010) *Faktablad: Jämställdhetsbonus (FK4131_Fa)*.
- Försäkringskassan (2011) *Faktablad: Föräldrapenning (FK4070_Fa)*.
- Försäkringskassan (2012a) *Föräldrapenning över län och kommun 2011*, <http://statistik.forsakringskassan.se/portal/page/portal/intstat/bof/ffs/fplankom>, hämtat 2012-04-17.
- Försäkringskassan (2012b) *Tillfällig föräldrapenning, vård av barn. Antal mottagare som fått ersättning och antal dagar, tidsserie 1989–2011*, http://statistik.forsakringskassan.se/portal/page/portal/intstat/bof/ffs/tfp/offstat_vab/vab_offstat1, hämtat 2012-04-17.
- Haas, L. (1992) *Equal Parenthood and Social Policy. A Study of Parental Leave in Sweden*. Albany, NY : State University of New York Press.
- Hallberg, D. & A. Klevmarck (2003) "Time for children. A study of parent's time allocation", *Journal of Population Economics* 16:205–226.
- Hörnfeldt, H. (2003) *Konstruktionen av det normala barnet: En intervjustudie med BVC-sjuksköterskor och föräldrar i södra Stockholm*. Botkyrka : Mångkulturellt centrum.
- Johansson, M. & A-Z. Duvander (2012) *Ett jämställt uttag? Reformen inom föräldraförsäkringen*. Rapport 2012:4. Stockholm: Inspektionen för socialförsäkringen.
- Johansson, T. (2009) *Familjeliv*. Malmö: Liber.
- Klinth, R. (2002) *Göra pappa med barn*. Umeå: Borèa.
- Lundberg, S. & R.A. Pollak (1996) "Bargaining and distribution in marriage", *Jour-*

- nal of Economic Perspectives* 10 (4):139–158.
- Lundén Jacoby, A. & E. Näsman (1989) *Mamma, pappa, jobb – Föräldrar och barn om arbetets villkor*. Stockholm: Arbetslivscentrum.
- Lundqvist, Å. & C. Roman (2009) "Politiska regleringar och akademisk diskurs. Svensk familjepolitik under 70 år", 89–114 i J. Fink & Å. Lundqvist (red.) *Genus, familj och socialpolitik. Historiska och komparativa perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Magnusson, E. (1998) *Hon, han och hemmet*. Stockholm: Natur och kultur.
- Oakley, A. (1974) *The Sociology of Housework*. New York: Pantheon Books.
- Plantin, L. (2003) "Mäns föräldraskap", 150–163 i T. Johansson & J. Kousmanen (red.) *Manlighetens många ansikten: Fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber.
- Proposition 1997/98:7 *Vårdnad, boende, umgänge*. Justitiedepartementet.
- Proposition 2005/06:99 *Nya vårdnadsregler*. Justitiedepartementet.
- Proposition 2007/08:93 *Jämställdhetsbonus – familjepolitisk reform*. Socialdepartementet.
- Roman, C. & H. Peterson (2011) *Familjer i tiden. Förhandling, kön och gränslöst arbete*. Umeå: Boréa.
- SCB (2010) *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2010*.
- SCB (2011) *Tidsanvändningsundersökningen. Genomsnittlig tid för hemarbetsaktiviteter efter familjecykel år 2010/11, befolkningen 20–84 år, alla dagar*, http://www.scb.se/Pages/TableAndChart____27523.aspx, hämtat 2011-10-26.
- West, C. & D.H. Zimmerman (1987) "Doing Gender", *Gender and Society* 1 (2):125–151

Författarpresentation

Jenny Alsarve är verksam som forskare och lärare vid Institutionen för humaniora, utbildning och samhällsvetenskap vid Örebro universitet. Hon forskar bl.a. om balansen mellan föräldraskap och yrkesarbete.

Katarina Boye är verksam som forskare vid Institutet för social forskning (SOFI) vid Stockholms universitet. Hon forskar bl a om konsekvenser av hemarbetsfördelning mellan kvinnor och män.

Korresponderande författare

Katarina Boye, Institutet för social forskning, Stockholms universitet, 106 91 Stockholm. E-post: katarina.boy@sofi.su.se